

ЗАКОН

ЗА КРЕДИТИРАНЕ НА СТУДЕНТИ И ДОКТОРАНТИ

**Глава първа
ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ**

Чл. 1. Този закон урежда:

1. условията и реда за отпускане на кредити с държавна финансова подкрепа на студенти и докторанти;
2. договора за отпускане на кредит с държавна финансова подкрепа на студенти и докторанти;
3. държавната финансова подкрепа при кредитирането на студентите и докторантите;
4. условията и реда за погасяване на кредитите, предоставени с държавна финансова подкрепа;
5. условията и реда за отсрочване на кредитното задължение.

Чл. 2. (1) Целта на закона е да създаде условия за подобряване на качеството и облекчаване на достъпа до висше образование в Република България.

(2) Законът се основава на следните принципи:

1. споделяне на разходите за обучение между държавата и обучаващите се лица;
2. насърчаване на конкуренцията между висшите училища за предоставяне на по-качествено висше образование;
3. гарантиране на равен достъп до висше образование на лица независимо от социалния им статус;
4. сътрудничество между държавата и банките по повод кредитирането на студентите и докторантите.

Чл. 3. (1) Право да кандидатстват за получаване на кредит по този закон имат студенти и докторанти – български граждани, граждани на държава – членка на Европейския съюз, на Европейското икономическо пространство или на Конфедерация Швейцария, които към момента на подаване на искането за сключване на договор за кредит отговарят едновременно на следните изисквания:

1. не са навършили 35 години;
2. се обучават в редовна форма за придобиване на образователно-квалификационна степен „бакалавър” или „магистър” или на образователна и научна

степен „доктор” в създадено и функциониращо по законоустановения ред държавно или частно висше училище или научна организация по чл. 47, ал. 1 от Закона за висшето образование в Република България;

3. нямат придобита същата образователно-квалификационна степен;

4. не са отстранени и не са прекъснали обучението си освен в случаите, предвидени в този закон.

(2) Когато студентът се обучава едновременно за придобиване на повече от една специалност на една и съща образователно-квалификационна степен, студентът може да получи по свой избор кредит по този закон само за една от тях.

(3) Качеството студент и докторант се придобива съгласно Закона за висшето образование.

Чл. 4. (1) Държавата оказва финансова подкрепа при кредитирането на студенти и докторанти по този закон.

(2) Държавната финансова подкрепа се осъществява под формата на:

1. гарантиране на кредитното задължение, включващо главницата и лихвата;

2. заплащане на кредитното задължение или на част от него в случаите, определени с този закон;

3. заплащане на банките на премия за добро управление при условията, предвидени в този закон.

Чл. 5. (1) Кредитите на студентите и докторантите по този закон се отпускат за заплащане на таксите за обучение и/или за издръжка за целия или за част от периода на обучение съгласно учебния план.

(2) Право да кандидатстват за кредит за заплащане на таксите на обучение имат всички студенти и докторанти, които отговарят на изискванията на чл. 3.

(3) Правото на кредит за издръжка възниква при раждане на дете по време на обучението. Правото се ползва от един от родителите.

(4) Кредитите се отпускат в български левове.

Чл. 6. (1) Кредитите на студентите и докторантите по този закон се предоставят от банки, сключили договор с министъра на образованието и науката за участие в системата за кредитиране на студентите и докторантите с държавна финансова подкрепа.

(2) Договорът между министъра на образованието и науката и банката се сключва съобразно типов договор, уреждащ правата и задълженията на държавата и банките по повод предоставянето на кредити на студентите и докторантите при условията на този закон.

(3) Поканата за сключване на договор по ал. 1 се обнародва ежегодно не по-късно от 30 април в „Държавен вестник”.

(4) Предложението за сключване на договор може бъде прието в двумесечен срок от обнародването на поканата. Договорът се счита за сключен от момента на подписването му от министъра на образованието и науката и от банката.

(5) Всяка банка може да прекрати едностранно договора с писмено изявление, отправено до министъра на образованието и науката в срок до 30 юни на съответната година. Прекратяването има действие от момента на получаване на изявлението от министъра на образованието и науката. Банката запазва правата и задълженията във връзка с договори за кредит, сключени преди датата на прекратяване на договора.

(6) Банките, подписали договор с министъра на образованието и науката, се включват в публичен електронен регистър, достъпен от електронната страница на Министерството на образованието и науката.

Чл. 7. (1) Типовият договор се утвърждава от министъра на образованието и науката след съгласуване с министъра на финансите и се обнародва в „Държавен вестник“.

(2) Типовият договор задължително съдържа разпоредби относно:

1. условията, процедурата и необходимите документи за отпускане, обслужване, предоговаряне и погасяване на кредити по този закон, както и начините и сроковете за тяхното усвояване;

2. условията и процедурата за гарантиране на кредитите, отпускани по реда на този закон;

3. условията и процедурата за погасяване от държавата на задълженията на кредитополучателите към банката;

4. размера и процедурата за заплащане от държавата на премията за добро управление;

5. задължителните реквизити на договора между банката и студента или докторанта;

6. отговорност в случай на неизпълнение на договора.

(3) Типовият договор се изменя по реда на ал. 1. Изменението на типовия договор се обнародва в „Държавен вестник“.

Глава втора

ИНСТИТУЦИИ В СИСТЕМАТА ЗА КРЕДИТИРАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ И ДОКТОРАНТИТЕ

Чл. 8. (1) Министърът на образованието и науката провежда държавната политика в областта на кредитирането на студентите и докторантите в сътрудничество с висшите училища, научните организации, Националното представителство на студентските съвети и банките.

(2) Министърът на образованието и науката:

1. утвърждава типовия договор по чл. 7 и сключва договор с банките, които желаят да предоставят кредити по този закон;

2. подписва от името на правителството споразуменията за издаване на държавни гаранции за кредити, отпускани по този закон;

3. разглежда искания и взема решение за погасяване на кредитното задължение към банката или на част от него в случаите, предвидени в този закон;

4. създава и поддържа регистър на банките, сключили договор по чл. 6, ал. 1 за участие в системата за кредитиране;

5. ежегодно изготвя анализ за резултатите от прилагането на системата за кредитиране на студентите и докторантите и го представя на Министерския съвет;

6. ежемесечно предоставя информация на министъра на финансите за броя, състоянието и движението по кредитите, отпуснати по този закон.

(3) Министърът на образованието и науката и определени от него длъжностни лица от административното звено, на което са възложени функции във връзка с прилагането на системата за кредитиране на студенти и докторанти, имат достъп до Централния кредитен регистър за получаване на информация относно кредитната задължнялост на студентите и докторантите по реда на този закон.

Чл. 9. (1) Към министъра на образованието и науката се създава Национален съвет за кредитиране на студентите и докторантите, наричан по-нататък „Националният съвет“.

(2) Националният съвет е консултативен орган, който подпомага министъра на образованието и науката при провеждане на държавната политика в областта на кредитирането на студентите и докторантите.

(3) Националният съвет се състои от председател – заместник-министър на образованието и науката, и членове – по един представител на Министерството на образованието и науката и на Министерството на финансите, двама представители на Съвета на ректорите, по един представител на Българската академия на науките и на Националния център за аграрни науки, двама представители на Националното представителство на студентските съвети и двама представители на Асоциацията на банките в България.

(4) Министърът на образованието и науката определя и освобождава със заповед поименния състав на Националния съвет по предложение на органите и организациите по ал. 3.

(5) За участието в работата на Националния съвет председателят и членове не получават възнаграждение.

(6) Националният съвет:

1. обсъжда проекта на типовия договор по чл. 7 и дава становище по него;

2. обсъжда прилагането на системата за кредитиране на студентите и докторантите с държавна финансова подкрепа и дава предложения за нейното усъвършенстване;

3. обсъжда бюджетната рамка на системата за студентско кредитиране.

(7) Националният съвет приема правила за работата си, които се утвърждават от министъра на образованието и науката.

(8) Дейността на Националният съвет се подпомага организационно от Министерството на образованието и науката.

Чл. 10. (1) Висшите училища и научните организации подпомагат административно и информационно студентите и докторантите при осъществяване на правата им по този закон.

(2) Не по-късно от два месеца преди началото на учебната година висшите училища и научните организации обявяват на интернет страницата си и по друг подходящ начин:

1. изискванията, на които трябва да отговарят студентите и докторантите, за да получат кредит при условията на този закон, както и необходимите документи;

2. списък на банките, които са сключили договор с министъра на образованието и науката за участие в системата за кредитиране.

(3) Висшите училища и научните организации издават при поискване от студентите и докторантите документ, удостоверяващ качеството им на студент или докторант, имащ право да се запише за следващ семестър, както и че не са отстранени и не са прекъснали обучението си.

(4) Документът по ал. 3 съдържа информация за:

1. името, единния граждански номер и постоянния адрес на студента или докторанта;

2. специалността, образователно-квалификационната степен, за която се провежда обучение, годината на обучение и срока за полагане на последния държавен изпит или за защита на дипломна работа съгласно учебния план, съответно за докторантите – научната специалност, годината на обучение и срока за отчисление;

3. придобитите образователно-квалификационни степени, когато висшето училище и научната организация разполагат с информация за това;

4. размера на годишната такса за обучение, сроковете за плащането ѝ и банкова сметка, по която тя може да бъде платена.

(5) Документите по ал. 3 се подписват от ректора, съответно от ръководителя на научната организация или от упълномощено от тях длъжностно лице, и се регистрират по години в специален регистър, воден във висшето училище или в научната организация.

Чл. 11. Банките, подписали договор с министъра на образованието и науката, одобряват, отпускат, обслужват и събират кредитите на студентите и докторантите.

Глава трета

ДЪРЖАВНА ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА

Чл. 12. (1) Държавата предоставя финансова подкрепа на студентите и докторантите, като се задължава спрямо банките, отпуснали кредити, във формите, при условията и по реда, предвидени в закона.

(2) Законът за държавния бюджет на Република България за съответната година предвижда средствата за държавна финансова подкрепа по чл. 4, ал. 2, т. 2 и 3 и определя размера на държавната гаранция по чл. 4, ал. 2, т. 1.

Чл. 13. (1) Държавни гаранции по чл. 4, ал. 2, т. 1 се издават за размера на главницата и лихвата по кредити, отпуснати на студенти и докторанти по реда на този закон.

(2) Дългът на студентите и докторантите по ал. 1 е гарантиран от държавата и представлява задължение на правителството само в случаите, когато Министерският съвет е издал гаранции от името и за сметка на държавата при спазване изискванията на Конституцията на Република България и Закона за държавния дълг.

(3) Министърът на образованието и науката участва в преговорите за издаване на държавни гаранции по този закон и подписва от името на правителството споразуменията за издаване на държавна гаранция въз основа на решение на Министерския съвет.

(4) Размерът на държавните гаранции се одобрява ежегодно с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на образованието и науката съгласувано с министъра на финансите. Одобреният от Министерския съвет размер на държавните гаранции се включва в закона за държавния бюджет на Република България за съответната година.

Чл. 14. (1) Ако кредитополучателите не изпълнят задълженията си по договора за кредит, банките имат право да претендират изпълнение от държавата при условията и по реда, предвидени в типовия договор по чл. 7.

(2) Банките са длъжни да положат грижа на добър търговец за събиране на своите вземания. Те могат да претендират от държавата да заплати неизпълнената част от задължението на кредитополучателите само след като представят доказателства, че са претендирали дължимата сума първо от кредитополучателя, включително чрез способите на принудителното изпълнение по реда на Гражданския процесуален кодекс, и са останали неудовлетворени.

(3) Когато държавата изпълни в случаите по ал. 2 задължението на кредитополучателя, в нейна полза възниква право да получи от кредитополучателя всичко, което е платила за негова сметка, заедно със законната лихва от момента на плащането.

(4) Вземанията на държавата срещу кредитополучателите, възникнали в резултат на заплащане на цялото или на част от тяхното задължение към банките, са частни държавни вземания и се събират от Агенцията за държавни вземания по реда на Закона за събиране на държавните вземания.

Чл. 15. (1) Държавата заплаща на банката премия за добро управление в размер, определен в типовия договор по чл. 7.

(2) Плащанията по ал. 1 се дължат след прекратяване на договора за кредит с пълното изпълнение на задължението от студента или докторанта.

Глава четвърта

ОТПУСКАНЕ, УСВОЯВАНЕ И ПОГАСЯВАНЕ НА КРЕДИТИТЕ

Чл. 16. (1) Студентите и докторантите могат да подадат искане за отпускане на кредит и сключване на договор с всяка банка, подписала договора по чл. 6, ал. 1.

(2) Банки, които не са сключили договор по чл. 6, ал. 1, не могат да отпускат кредити по реда на този закон и да рекламират или да указват по какъвто и да е начин, че извършват кредитиране на студенти и докторанти с държавна финансова подкрепа.

(3) В случай че договор за кредит при условията на този закон е сключен с банка, която не е подписала договор по чл. 6, ал. 1, кредитополучателят е длъжен да върне само чистата стойност на кредита, но не дължи лихви, такси или други разходи.

(4) Студентите и докторантите могат да сключат договор за кредит по този закон само с една банка освен в случаите по ал. 5.

(5) Студентите и докторантите могат по всяко време да сменят обслужващата ги банка, като сключат нов договор за кредит за оставащия период на обучението си. Договорът за кредит с предходната банка се запазва, като се счита за сключен в размер на усвоената част от кредита до момента на промяната.

Чл. 17. (1) Отношенията между банката и студента или докторанта се уреждат с договор, сключен в писмена форма.

(2) С договора за кредит банката предоставя на студент или докторант, наречен кредитополучател, целеви кредит за заплащане на таксите за обучение и/или за издръжка, а кредитополучателят се задължава да върне заетата сума в срока и при условията и по реда, предвидени в договора.

(3) Договорът за кредит се изготвя на ясен и разбираем език.

(4) Кредитополучателят не е длъжен да извършва каквито и да са плащания, които не са включени в условията на сключения договор.

(5) Към договора за кредит по този закон се прилагат и чл. 143 – 148 от Закона за защита на потребителите.

(6) Когато не са спазени изискванията на ал. 1 и 4 и на чл. 18, ал. 3, както и изискванията за задължителните реквизити на договора за кредит, предвидени в типовия договор по чл. 7, договорът за кредит е недействителен.

(7) В случай на недействителност на договора за кредит кредитополучателят е длъжен да върне само чистата стойност на кредита, но не дължи лихви, такси или други разходи.

Чл. 18. (1) Договорът за кредит се сключва въз основа на искане от студента или докторанта, към което се прилагат следните документи:

1. копие на документ за самоличност;
2. документ по чл. 10, ал. 3;
3. декларация, че отговарят на изискването на чл. 3, ал. 1, т. 3;
4. други документи, предвидени в типовия договор по чл. 7.

(2) В едноседмичен срок от получаване на искането по ал. 1 банката трябва да сключи договор за кредит или да отхвърли искането.

(3) Преди сключване на договора банката е длъжна да уведоми кредитополучателя за всички условия на кредита и да му предостави доказателства, че е сключила договор по чл. 6, ал. 1.

(4) Банките предоставят екземпляр от договора на кредитополучателя.

(5) Банката отказва да сключи договор за кредит, когато студентът или докторантът има други кредитни задължения, които не е обслужвал повече от 6 месеца, като незабавно го уведомява за това.

(6) В тридневен срок от сключването на всеки договор за кредит, съответно от отказа да сключат договор за кредит, банките уведомяват Министерството на образованието и науката.

Чл. 19. (1) Банките нямат право да изискват или да получават каквото и да е обезпечение от кредитополучателите или от трети лица.

(2) Кредитополучателите не дължат заплащането на никакви такси, комисиони или други разходи.

(3) Уговорки в противоречие на ал. 1 и 2 са нищожни.

Чл. 20. (1) Лихвата, която кредитополучателят дължи на банката, не може да надхвърля основния лихвен процент, определен от Българската народна банка, увеличен с два пункта.

(2) Уговорката за по-висока лихва е нищожна.

Чл. 21. (1) Максималният размер на кредитите за заплащане на таксите за обучение се формира на базата на дължимите такси за срок, равен на оставащия срок на обучение на кредитополучателя съгласно учебния план на съответната специалност и образователно-квалификационна степен.

(2) Усвояването на отпуснатия кредит се осъществява чрез преводи по банковата сметка на висшето училище или научната организация в срок, определен в договора за кредит, който не може да бъде по-късен от последната дата за заплащане на таксата за обучение за съответния семестър, с изключение на случаите по ал. 4.

(3) Всеки превод е в размер на дължимата такса за обучение.

(4) Средствата за таксата, дължима за първия семестър на първата година от обучението за придобиване на съответната образователно-квалификационна или образователна и научна степен, се възстановяват по сметка на кредитополучателя в тридневен срок след представяне на документ, удостоверяващ, че е платена таксата за обучение.

(5) Всеки семестър в сроковете, предвидени в договора за кредит, кредитополучателят предоставя на банката документ от висшето училище по чл. 10,

ал. 3. При непредоставяне на документа в срок банката не извършва плащане по кредита през съответния семестър.

(6) При непредоставяне на документ по чл. 10, ал. 3 за два поредни семестъра вземането на банката от кредитополучателя става изискуемо.

(7) Алинея 6 не се прилага в случаите на прекъсване на обучението, продължило не повече от две години, поради болест, майчинство по смисъла на Кодекса за социално осигуряване или за обучение в друго висше училище или научна организация. Кредитополучателят представя на банката доказателства за настъпилите обстоятелства.

(8) В случай че кредитополучателят не желае да ползва средства по кредита през съответния семестър, той следва да уведоми банката не по-късно 7 дни преди датата, на която съгласно договора за кредит банката трябва да извърши плащането, както и да представи документа по чл. 10, ал. 3.

Чл. 22. (1) Максималният размер на кредита за издръжка се формира като сбор от семестриалните издръжки за срок, равен на оставащия срок на обучение на кредитополучателя съгласно учебния план на съответната специалност и образователно-квалификационна степен.

(2) Семестриалната издръжка е равна на минималната работна заплата, умножена по броя на месеците през съответния семестър.

(3) Кредитът за издръжка се усвоява чрез преводи по сметка на кредитополучателя в началото на всеки семестър съгласно договора за кредит.

(4) За кредитите за издръжка се прилагат съответно разпоредбите на чл. 21, ал. 5 – 8.

Чл. 23. (1) Кредитополучателят не дължи плащане на главницата и лихвите по кредита по време на гратисния период.

(2) Гратисният период е периодът от сключването на договора за кредит до изтичане на една година от първата дата за провеждане на последния държавен изпит или защита на дипломна работа съгласно учебния план за съответната специалност и образователно-квалификационна степен, съответно от датата, на която изтича определеният срок на докторантурата.

(3) По време на гратисния период банката начислява лихва върху кредита.

(4) Банката не може да откаже да приеме плащане от кредитополучателя по време на гратисния период.

(5) Гратисният период се удължава:

1. в случаите по чл. 21, ал. 7 – за срок, не по-дълъг от две години;

2. когато кредитополучателят се запише за обучение в следваща образователно-квалификационна степен или образователна и научна степен „доктор” в рамките на гратисния период и сключи договор за кредит – за срок, равен на срока на обучение съгласно учебния план.

Чл. 24. (1) Общият размер на задължението на кредитополучателя се формира след изтичане на гратисния период и включва:

1. главницата, чийто размер се определя от сумата на отпуснатите средства за такси и/или издръжка;

2. лихвата, дължима от кредитополучателя за срока на договора за кредит.

(2) Изплащането на студентския кредит започва един месец след изтичане на гратисния период съгласно погасителния план, уговорен между страните.

(3) Кредитополучателят погасява общия размер на студентския кредит чрез равни месечни погасителни вноски в 10-годишен срок считано от края на гратисния период.

Чл. 25. (1) Кредитополучателят може да изпълни предсрочно задълженията си по договора за кредит без такси, комисиони и допълнителни лихви.

(2) Уговорката за заплащане на такса, комисиона или лихва в случаите на предсрочно погасяване на задължението е нищожна.

(3) Предсрочното погасяване на кредита води до съответно намаляване на лихвата и на разходите по кредита, съответстващи на остатъка от погасителния период.

(4) Банката не може да откаже да приеме предсрочно изпълнение на задължението по кредита.

Чл. 26. (1) Изпълнението на задълженията на кредитополучателя се отсрочва:

1. при настъпване на трайна неработоспособност 70 или над 70 на сто – за срока, определен в експертното решение на ТЕЛК или НЕЛК, но за не повече от три години от датата на инвалидизиране;

2. при записване в редовна форма на обучение за придобиване на следваща образователно-квалификационна или образователна и научна степен „доктор” в рамките на една година след изтичане на гратисния период – за срока на обучението съгласно учебния план на съответната специалност и образователно-квалификационна или образователна и научна степен.

(2) Задължението се отсрочва след представяне пред банката на документи, удостоверяващи настъпването на обстоятелствата по ал. 1.

(3) Отсрочването по ал. 1 удължава срока за погасяване на кредита.

(4) В случай на отсрочване се преизчислява общият размер на задължението по кредита и се актуализира погасителният план.

Чл. 27. (1) Държавата заплаща непогасената част от общия размер на задължението по договора за кредит в следните случаи:

1. при смърт на кредитополучателя;

2. при настъпване на трайна неработоспособност 70 или над 70 на сто за срок, по-дълъг от 3 години от датата на инвалидизиране;

3. при раждане на второ или следващо дете в рамките на 5 години от изтичането на гратисния период.

(2) Правото по ал. 1, т. 3 може да се ползва от един от родителите.

(3) В случаите по ал. 1 кредитополучателят или неговите наследници уведомяват банката кредитор за настъпилите обстоятелства, като представят съответните доказателства за това.

(4) В тридневен срок от получаване на уведомлението банката кредитор прави искане до министъра на образованието и науката за погасяване на неизпълнената част от задължението на кредитополучателя със средства от държавната гаранция.

(5) В случаите по ал. 1 – 4 кредитополучателят или неговите наследници не дължат връщане на сумата, която държавата е платила на банката.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. В Закона за висшето образование (обн., ДВ, бр. 112 от 1995 г.; изм., бр. 28 от 1996 г., бр. 56 от 1997 г.; попр., бр. 57 от 1997 г.; изм. и доп., бр. 58 от 1997 г., бр. 60 от 1999 г.; попр., бр. 66 от 1999 г.; изм. и доп., бр. 111 и 113 от 1999 г., бр. 54 от 2000 г., бр. 22 от 2001 г., бр. 40 и 53 от 2002 г., бр. 48 и 70 от 2004 г., бр. 77, 83 и 103 от 2005 г., бр. 30, 36, 62 и 108 от 2006 г., бр. 41 от 2007 г. и бр. 13 от 2008 г.) в чл. 10, ал. 2, т. 3 се създава буква „д“:

„д) регистър за банките, отпускащи кредити по реда на Закона за кредитиране на студентите и докторантите.”

§ 2. В Закона за защита от дискриминация (обн., ДВ, бр. 86 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 70 от 2004 г., бр. 105 от 2005 г., бр. 30 и 68 от 2006 г. и бр. 59 и 100 от 2007 г.) в чл. 7 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова т. 12:

„12. определянето на изисквания за максимална възраст за достъп до кредитиране по реда на Закона за кредитиране на студенти и докторанти;”

2. Досегашните т. 12 – 17 стават съответно т. 13 – 18.

§ 3. (1) В двумесечен срок от влизането в сила на закона министърът на образованието и науката след съгласуване с министъра финансите утвърждава типовия договор по чл. 7.

(2) В едномесечен срок от утвърждаването на типовия договор министърът на образованието и науката обнародва в „Държавен вестник” покана за сключване на договор с банките, желаещи да отпускат кредити на студенти и докторанти при условията на този закон.

Законът е приет от XL Народно събрание на ..... 2008 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

(Георги Пирински)

М О Т И В И

КЪМ ПРОЕКТА НА ЗАКОН ЗА КРЕДИТИРАНЕ НА СТУДЕНТИ И ДОКТОРАНТИ

Необходимостта от приемане на Закон за кредитиране на студенти и докторанти произтича пряко от чл. 8, ал. 4 и чл. 96 от Закона за висшето образование (ЗВО). Разработването и въвеждането на модел за студентско кредитиране е и предпоставка за реализиране и условие за усъвършенстване на уредения със ЗВО модел на споделено финансиране на висшето образование (при който потребителите и държавата споделят финансовите отговорности) и преди всичко в контекста на тенденциите за масовизация на висшето образование и принципа за осигуряване на равен достъп до висше образование, ясно деклариран и от ЗВО (чл. 8).

Съчетавайки аргументи за икономическа рационалност с аргументи за обществена справедливост, студентското кредитиране е предпочитана форма за студентско подпомагане в редица страни. То е онзи липсващ елемент, който би направил завършена системата за студентско подпомагане в България, състояща се понастоящем от следните компоненти: студентски стипендии, студентски общежития и квартирни помощи, субсидия за столово хранене, субсидия за транспорт.

Законът за кредитиране на студенти и докторанти установява правната рамка за кредитиране на студенти и докторанти с държавна финансова подкрепа. Той има за цел да създаде условия за подобряване на качеството и облекчаване на достъпа до висше образование в Република България. Законът се основава на следните принципи:

- споделяне на разходите за обучение между държавата и обучаващите се лица;
- насърчаване на конкуренцията между висшите училища за предоставяне на по-качествено висше образование;
- гарантиране на равен достъп до висше образование на лица независимо от социалния им статус;
- сътрудничество между държавата и банките по повод кредитирането на студентите и докторантите.

Основните акценти от законопроекта са следните:

1. Обхват на системата за кредитиране

Право да кандидатстват за получаване на кредит имат студенти и докторанти – български граждани, граждани на държава – членка на Европейския съюз, на Европейското икономическо пространство или на Конфедерация Швейцария, които към момента на искането за сключване на договор за кредит се обучават в редовна форма за придобиване на образователно-квалификационна степен „бакалавър” или „магистър” или на образователна и научна степен „доктор” в държавно или частно висше училище или научна организация по чл. 47, ал. 1 от Закона за висшето образование и не са навършили 35 години. Не могат да кандидатстват за кредит студенти и докторанти, които са отстранени и или са прекъснали обучението си. Студентите не могат да кандидатстват за кредит и за обучение в образователно-квалификационна степен, каквато вече са придобили.

Кредитите по реда на Закона за кредитиране на студенти и докторанти се отпускат за заплащане на таксите за обучение и/или за издръжка. Правото на кредит за издръжка възниква при раждане на дете по време на обучението и може да се ползва от един от двамата родители.

2. Държавна финансова подкрепа

Кредитите на студентите и докторантите по реда на този закон се отпускат с държавна финансова подкрепа, която се осъществява в следните форми:

- гарантиране на кредитното задължение, включващо главницата и лихвата

Държавата гарантира изпълнението на задълженията на студентите и докторантите в размер на главницата и лихвата по кредита. Ако кредитополучателите не изпълнят задълженията си по договора за кредит, банките имат право да претендират изпълнение от държавата, но само след като представят доказателства, че са претендирали дължимата сума първо от кредитополучателя, включително чрез способите на принудителното изпълнение по реда на Гражданския процесуален кодекс, и са останали неудовлетворени. Когато държавата изпълни задължението на кредитополучателя, в нейна полза възниква право да получи всичко, което е платила за негова сметка, заедно със законна лихва от момента на плащането. Вземанията на държавата срещу кредитополучателите, възникнали в резултат на заплащане на цялото или на част от тяхното задължение към банките, са частни държавни вземания и се събират от Агенцията за държавни вземания по реда на Закона за събиране на държавните вземания.

- заплащане на кредитното задължение или на част от него в определени от закона случаи

Освен при неизпълнение от страна на кредитополучателя държавата заплаща кредитното задължение и при смърт или трайна неработоспособност 70 и над 70 на сто на кредитополучателя, както и при раждане на второ или следващо дете в рамките на 5 години от изтичането на гратисния период. В последните три случая кредитополучателят или неговите наследници не дължат връщане на сумата, която държавата е платила на банката.

- заплащане на премия за добро управление в размер, определен в типовия договор

Правото на банките да получат това плащане възниква едва след прекратяване на договора за кредит с пълното изпълнение на задължението от студента или докторанта (т. е., без да е активирана държавната гаранция).

3. Институции в системата за кредитиране на студенти и докторанти

Министърът на образованието и науката провежда държавната политика в областта на кредитирането на студентите и докторантите в сътрудничество с висшите училища, научните организации, Националното представителство на студентските съвети и банките. Министърът на образованието и науката утвърждава типовия договор и сключва договор с банките, които желаят да предоставят кредити на студенти и докторанти, подписва от името на правителството споразуменията за издаване на държавни гаранции, разглежда искания и взема решение за погасяване на кредитното задължение към банката, създава и поддържа регистър на банките, сключили договор за участие в системата за кредитиране. Министърът ежегодно изготвя анализ за

резултатите от прилагането на системата за кредитиране на студентите и докторантите и го представя на Министерския съвет.

Кредитите на студентите и докторантите се отпускат, управляват и събират от банки, сключили договор с министъра на образованието и науката. Договорът се сключва съобразно типов договор, който се утвърждава от министъра на образованието и науката след съгласуване с министъра на финансите и се обнародва в „Държавен вестник”. Банки, които не са сключили договор с министъра на образованието и науката, не могат да отпускат кредити по реда на този закон и да рекламират или указват по какъвто и да е начин, че извършват кредитиране на студенти и докторанти с държавна финансова подкрепа.

При провеждането на държавната политика в областта на кредитирането на студенти и докторанти министърът на образованието и науката се подпомага от Националния съвет за кредитиране на студентите и докторантите, в който участват представители на Министерството на образованието и науката, Министерството на финансите, Съвета на ректорите, Българската академия на науките, Националния център за аграрни науки, Националното представителство на студентските съвети и на Асоциацията на банките в България.

Висшите училища и научните организации подпомагат административно и информационно студентите и докторантите. Те издават необходимите документи, които удостоверяват правото им да получат кредит по реда на Закона за кредитиране на студенти и докторанти.

4. Облекчения на заемите в полза на студентите и докторантите

- Отпускане на кредитите без обезпечение

Законът предвижда, че банките не могат да искат и да получават обезпечение за кредита нито от кредитополучателя, нито от трето лице. Противна уговорка е недействителна. Студентите не дължат и банката не може да изисква от тях плащането на никакви такси, комисиони или други разходи.

- Нисък лихвен процент

Лихвата, която кредитополучателят дължи на банката, не може да надхвърля основния лихвен процент, определен от Българската народна банка, увеличен с два пункта. Уговорката за по-висока лихва е недействителна.

- Гратисен период

Гратисният период е времето, през което кредитополучателят не дължи плащане на главницата и лихвите. Това е периодът от сключване на договора за кредит до изтичане на една година от първата дата за провеждане на последния държавен изпит или защита на дипломна работа съгласно учебния план за съответната специалност и образователно-квалификационна степен, съответно от датата, на която изтича определеният срок на докторантурата. Законопроектът урежда и случаите на удължаване на гратисния период.

- Дълъг погасителен период

Кредитополучателят погасява общия размер на студентския кредит чрез равни месечни погасителни вноски в десетгодишен срок считано от края на гратисния период.

- Възможност за предсрочно погасяване

Кредитополучателят може да изпълни предсрочно задълженията си по договора за кредит без такси, комисиони и допълнителни лихви. Уговорката за заплащане на такса, комисиона или лихва в случаите на предсрочно погасяване на задължението е недействителна.

- Възможност за отсрочване на кредитното задължение

- Опрощаване на кредитното задължение

Опрощаването на кредитното задължение от държавата настъпва автоматично по силата на закона в случаите на смърт на кредитополучателя, настъпване на трайна неработоспособност 70 или над 70 на сто за срок, по-дълъг от 3 години от датата на инвалидизиране, както и при раждане на второ или следващо дете в рамките на 5 години от изтичането на гратисния период.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Сергей Станишев)

